
ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ М. Г. ЧУМАЧЕНКА (1925–2011)

14 жовтня 2011 р. пішов з життя Микола Григорович Чумаченко – видатний український вчений, один з блискучих представників вітчизняної економічної науки, талановитий організатор і наставник, людина виняткової порядності й честі, професіоналізму і працелюбності. Своім життям він показав приклад безмежної відданості та вірності науці, про що свідчить чимало наукових і почесних звань та нагород: Заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, академік НАН України, лауреат премій Академії наук Української РСР ім. О. Г. Шліхтера і Національної академії наук України ім. М. І. Туган-Барановського тощо. Наукові досягнення Миколи Григоровича дістали високу оцінку вітчизняної та світової громадськості, українського уряду. Він нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, “За заслуги” II та III ступенів, “Козацька слава”, орденом Української православної церкви Рівноапостольного князя Володимира I ступеня, знаками “Шахтерская слава” I, II та III ступенів, Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР, Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, багатьма іншими почесними грамотами, преміями, дипломами. За великий особистий вклад у розвиток економіки та науки в Донецьку, активну участь у громадському та культурному житті міста М. Г. Чумаченко був удостоєний звання “Почесний громадянин міста Донецька”.

Микола Григорович Чумаченко народився 1 травня 1925 р. в селі Гладківка (колишньому Келегеї) Голопристанського району Херсонської області. Навчався в Келегейській неповній середній, а потім у Голопристанській середній школі № 1. Велика Вітчизняна війна не оминула Миколу Григоровича. З 1943 по 1949 р. він солдатом у складі військ 4-го Українського фронту Радянської Армії виборював Велику перемогу і мирне життя для мільйонів співвітчизників. Як учасник Великої Вітчизняної війни він нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня, орденом “За мужність” III ступеня, медаллю “За Победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.”, медаллю “За боевые заслуги”, знаком “25 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.”, нагрудним знаком “Ветеран войны. Учасник бойових дій”, почесним знаком “50 років визволення України” та іншими ювілейними медалями.

Після демобілізації (1949 р.) протягом 12 років Микола Григорович працював на Кутаїському автомобільному заводі ім. Г. К. Орджонікідзе. Це була школа виробничого досвіду, коли він активно вивчав економіку і господарську діяльність підприємства. У 1957 р. без відриву від виробництва він з відзнакою закінчив економічний факультет Тбіліського державного університету і вступив до заочної аспірантури Київського фінансово-економічного інституту, одночасно займаючись виробничою та дослідницькою роботою. Перші кроки у великій науці вчений присвятив дослідженню питань обліку і економічного аналізу. Результати досліджень у цій галузі були представлені в кандидатській (1962 р.) і докторській (1970 р.) дисертаціях, а також у монографіях, ряді статей, підручниках з бухгалтерського обліку.

З 1961 року розпочалася викладацька діяльність М. Г. Чумаченка: за результатами конкурсу його було обрано старшим викладачем кафедри обліку і аналізу Київського інституту народного господарства ім. Д. С. Коротченка, а в серпні 1964 р. — завідуючим новоствореної кафедри економічного аналізу. Тоді ж йому було присвоєно вчене звання доцента. Велику увагу М. Г. Чумаченко приділяв організації навчального процесу, працюючи заступником декана обліково-статистичного факультету, деканом факультету планування промисловості, проректором інституту із заочної та вечірньої форм навчання.

У січні 1971 р. Миколу Григоровича було призначено заступником директора з наукової роботи Інституту економіки АН УРСР, а у квітні 1972 р. — обрано заступником академіка-секретаря Відділення економіки, історії, філософії та права АН УРСР. З квітня 1973 р. Микола Григорович — директор Інституту економіки промисловості АН УРСР і заступник голови Донецького наукового центру АН УРСР; під його керівництвом в інституті розпочато широкі дослідження проблем удосконалення управління виробництвом, регіональної економіки, прискорення науково-технічного прогресу. У грудні 1973 р. Миколу Григоровича Чумаченка обрано членом-кореспондентом АН УРСР, у березні 1981 р. — академіком-секретарем Відділення економіки АН УРСР, у лютому 1982 р. Президія АН УРСР призначила його головою Донецького наукового центру АН УРСР, а у квітні того ж року його було обрано академіком АН УРСР.

У серпні 1995 р. М. Г. Чумаченко за власним бажанням звільнився з посади голови Донецького наукового центру НАН України та директора Інституту економіки промисловості НАН України, залишаючись керівником відділу проблем управління виробництвом ІЕП НАН України. У вересні 1995 р. його призначено почесним директором Інституту економіки промисловості НАН України, а з грудня 1998 р. — радником Президії НАН України.

Коло наукових інтересів М. Г. Чумаченка досить широке. Його дослідження спрямовувалися на виявлення резервів підвищення ефективності суспільного виробництва. У своїй творчості він не замикався в рамках обраної на початку наукової діяльності тематики, а переходив до дослідження нових актуальних проблем економіки. Науковий доробок Миколи Григоровича Чумаченка налічує понад 900 праць, надрукованих в українських та зарубіжних виданнях. У них висвітлено такі актуальні напрями, як розробка державної промислової політики та організаційного механізму управління державним сектором промисловості, вдосконалення регіональної статистики та управління виробництвом, планування економічного і соціального розвитку регіонів, проблеми науково-технічного прогресу, бухгалтерського обліку, економічні проблеми екології та ресурсозбереження.

Він був ініціатором створення Академії економічних наук України, яку очолював до 2010 р. Під час його керівництва в Інституті економіки промисловості НАН України було створено 8 нових відділів, він був організатором і доповідачем багатьох науково-практичних конференцій. Для дослідження проблем у науково-виробничих об'єднаннях, розробки плану науково-технічного прогресу в регіоні, методики виявлення резервів виробництва М. Г. Чумаченко формував і очолював молодіжні колективи.

Серед його учнів — 33 доктори і 41 кандидат наук. В Інституті економіки промисловості з 1976 р. і до теперішнього часу працює вперше сформована за його ініціативою в Донбасі спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій на присвоєння вченого ступеня доктора економічних наук. Одночасно він був професором

кафедри обліково-фінансового факультету Донецького державного університету, з 1992 р. — завідуючим кафедрою фінансового менеджменту Донецької державної академії управління, з 1999 р. — завідуючим кафедрою обліку й аудиту в кредитних і бюджетних організаціях Київського національного економічного університету, а з 2006 р. — завідуючим кафедрою економічної теорії Донецького університету економіки і торгівлі ім. М. І. Туган-Барановського.

М. Г. Чумаченко завжди брав активну участь у суспільно-політичному житті. Науковий авторитет, патріотична свідомість та відповідальне ставлення до реалізації державних інтересів дозволили йому в серпні 1975 р. стати членом делегації УРСР на Спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН. Протягом 1976–1978 рр. він був постійним представником УРСР у Комісії ООН з транснаціональних корпорацій, у 1978–1985 рр. — очолював Комісію Державного комітету науки і техніки СРСР з ефективності використання обчислювальної техніки країн — членів РЕВ. Неодноразово Микола Григорович представляв науку за кордоном, зокрема, запрошувався консультантом Міжнародного інституту прикладного системного аналізу (м. Лаксенбург, Австрія), брав участь в організації та проведенні спільних досліджень з науковими установами США, Канади, Китаю, ФРН та інших країн Європи.

Микола Григорович обирався депутатом Верховної Ради УРСР, Донецької обласної Ради народних депутатів, членом Центрального комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ, інших громадських організацій. У жовтні 1990 р. М. Г. Чумаченка було призначено членом Комісії з розробки нової Конституції незалежної України. Своїми особистими досягненнями, науково-організаційними і творчими здобутками Микола Григорович Чумаченко зробив значний внесок в усвідомлення співвітчизниками великої ролі України та її синів у побудові нової світової історії та економіки. Вічна йому пам'ять!